

Beverley Milton-Edwardsová

Stephen Farrell

HAMÁS

Tažení za mocí

1. CO JE HAMÁS?

*Přijďeme k vám z vůle Boží v burácejících vodách.
Přijďeme k vám s nekonečnými raketami, přijďeme
k vám s bezmeznou záplavou vojáků.*

Jahjá Sinwár¹

Krátce po rozednění se na jihu Izraele a ve vzduchu vznáší hudba z celonočního festivalu. Mír svátečního šabatu náhle přeruší sirény – zvěstovatelé raket přilétajících z nedaleké Gazy. Brzy je na obloze bzučení, ale tentokrát to nejsou sledovací drony monitorující 2,3 milionu Palestinců uvězněných za izraelskou opevněnou hranicí, jež neprodyšně uzavírá Pásmo Gazy od okolního světa. Místo toho se naskýtá nepředstavitelný pohled na motorové paraglidy vznášející se nad branami Gazy s ozbrojenými militanty, kteří patří k palestinské skupině *Harakat al-muqáwama al-islámíjja*, světu lépe známé jako Hamás.

Smršť střelby brzy upozorní obyvatele pohraničních kibuců, že rakety byly zástěrkou pro koordinovaný námořní, letecký a pozemní útok organizovaný Hamásem, který nemá ve svém rozsahu obdoby. Za plného dohledu izraelských strážnic a automatických střeleckých věží dělají koordinované skupiny militantů Hamásu díry do izraelského opevnění a napadají vojenské

| 21

¹ Jahjá Sinwár, město Gaza, 14. prosince 2022. Stephen Farrell – Samia Nakhoul, Hamas leader Sinwar plotted Israel's most deadly day in plain sight, Reuters, 6. prosince 2023; www.reuters.com/world/middle-east/hiding-plain-sight-hamas-leader-sinwar-plotted-destruction-2023-12-01/.

základny a kontrolní stanoviště podél šedesátikilometrové pozemní hranice s Gazou.

Když množství ozbrojenců přemůže izraelskou obranu, tři tisíce útočníků Hamásu, Islámského džihádu a dalších proudí z průlomů ohrady v nákladních vozech, na traktorech a na motorkách. Ozbrojeni automatickými zbraněmi a granátometry zřizují někteří na silnicích kontrolní stanoviště banditů, aby oblast uzavřeli. Vyprazdňují zásobníky do projíždějících aut, vytahují přeživší, aby je dorazili na ulici. Někteří používají tělesné kamery, aby krveprolití zaznamenali a později přenášeli do celého světa, takže skutečný život a skutečná smrt vypadají jako střelecká videohra z pohledu hráče.

22 | Po uzavření silnic vtrhli nájezdníci do izraelských pohraničních vesnic, jako jsou Netiv ha-Asara, Kfar Aza, Nirim, Be'eri, Nachal Oz a Re'im. S použitím střelných zbraní, nožů, mačet, granátů, a dokonce zahradního nářadí pronásledují a zabíjejí duchodce, ženy, děti, dojíždějící dělníky, bezpečnostní síly i záchranáře. Dokonce – a zejména – byly napadány izraelské bezpečnostní základny: velitelství armádní divize Gaza u Re'im, sledovací stanoviště Nachal Oz a obrovské kontrolní stanoviště Erez na severu. Větší pohraniční města jako Sderot rovněž padla za oběť útoku. Izraelci se zamykali ve svých domech, když se ozbrojené skupiny řítily po ulicích, obsazovaly policejní stanice a zabíjely desítky lidí uvnitř.

„O Černé sobotě jsem byl doma v Nirim, když teroristi pronikli do kibucu a do domů. Zatímco zakládali požáry, vraždili, unášeli, rabovali a pustošili, ukrývali jsme se v bezpečné místnosti,“ vzpomínal izraelský přeživší Avi Dabuš. „Jediná zbraň, kterou jsme měli proti teroristům, kteří se dlouhé minuty a hodiny

shromažďovali pod naším oknem a pokoušeli se vloupat do našeho domu, byla má zpocená ruka na dveřích bezpečnostního krytu. Je to hrůza, kterou lze těžko vyjádřit slovy, a trvala osm hodin.“²

S tím, jak se ukazuje rozsah útoku, izraelská armáda stupňuje stupeň varování a nejprve vyzývá lidi, aby se drželi v blízkosti chráněných oblastí, pak aby „zůstali ve svých domovech“, než 7. října 2023 v 8.23 hodin vyhláší „stav válečné pohotovosti“. To vše o významném svátku Simchat Tóra.³

Když následujícího dne znovu vyšlo slunce, nastala nová realita. Hamás provedl za jediný den vůbec nejsmrtonosnější útok na Izrael. Zabil více než dvanáct set lidí včetně šestatřiceti dětí. Rodiny byly zabíjeny ve svých domovech. Více než tři sta mladých návštěvníků hudebního festivalu Nova bylo zavražděno, když ozbrojenci vyprazdňovali zásobníky do stanů a toaletních kabinek a pronásledovali lidi, když prchali. Jedna oběť byla státa „na kameru“, další byly zohaveny. Nejméně dvě stě čtyřicet lidí bylo uneseno a zavražděno do Gazy jako rukojmí, byli ponižováni „na kameru“, když je vedli do zajetí. Policie zahájila vyšetřování, aby vyhodnotila uváděné sexuální násilí.

„Masakrování civilistů je válečný zločin a pro tyto trestuhodné činy není ospravedlnění,“ prohlásila Agnès Callamardová, generální tajemnice Amnesty International:

2 Avi Dabuš, I too am a survivor of a massacre: this is what is to be done now, Ha'arec, 31. října 2023; www.haaretz.com/opinion/2023-10-31/ty-article-opinion/.premium/i-too-am-a-survivor-of-a-massacre-this-is-what-needs-to-be-done-now/0000018b-8538-d055-afbf-b7bba2180000.

3 Izraelské obranné síly, Hamas-Israel War: real time-updates, 7. října 2023, www.idf.il/en/mini-sites/hamas-israel-war-23/real-time-updates/#october.

Ozbrojenci střílející na civilisty a odtahující lidi jako rukojmí... ozbrojenci vystavující ženu na odív v centru Gazy jsou jako scény z noční můry. Všichni civilisté včetně dětí, kteří byli odvečeni, musejí být okamžitě propuštění. Tyto zločiny musejí být vyšetřeny Mezinárodním trestním soudem v rámci probíhajcího vyšetřování [těchto] spáchaných zločinů.⁴

24 |

V Izraelcích zůstal pocit ponížení, pomstychtivosti a vzteku, že musejí pocítovat obavy v jednom z nejsilnějších vojenských států na Blízkém východě, a to nejen kvůli šoku z toho, co Hamás udělal, ale kvůli nedůvěře při rozsáhlém selhání politického, vojenského a zpravodajského vedení Izraele, světového lídra v oblasti sledovacích technologií, jež mělo být s to hrozby předem odhalit. „Toto je izraelské 11. září a Izrael udělá všechno, aby přivedl naše syny a dcery zpátky domů,“ řekl Gil’ad Erdan, velvyslanec tohoto státu při OSN, mimo zasedání Rady bezpečnosti 8. října. „Nedovolíme světu zapomenout zvěrstva, která naše země utrpěla.“⁵

Hamás, jak se zdálo, také nezapomněl, opíraje své ospravedlnění toho, co nazýval „operace Potopa al-Aksá“, jak o historické, tak o odůvodněné křivdy. Usáma Hamdán, člen Politického byra Hamásu, řekl jednomu z autorů: „Nezáleží na tom, jaká je vojenská kapacita nebo síla Izraele, palestinský lid dosáhne svého osvobození.“ Když byl Hamdán dotázán, proč Hamás zaútočil na izraelské civilisty, zopakoval dlouhodobé stanovisko Hamásu, že celá historická Palestina patřila Palestincům:

4 Amnesty International, Israel: Palestinian armed groups must be held accountable for deliberate civilian killings, abductions and indiscriminate attacks, 12. října 2023.

5 Gil’ad Erdan, velvyslanec Izraele při OSN, This is Israel’s 9/11, New York, www.youtube.com/watch?v=pPnC8ie4_yE.

Celý svět ví a uznává, že naše země byla od roku 1948 okupována. Izrael okupoval úplně celou zem od řeky až k moři. Izrael budoval osady na palestinských územích. Jsou to osady na našem okupovaném území. Hamás má za to, že právě všechny tyto osady upírají Palestincům jejich práva. Jedná se o osady, které Izrael vybudoval na ukradené půdě, domech a budoucnosti našich lidí.⁶

Gaza

Přinucena odložit na okamžik stranou domácí důsledek, který by nevyhnutelně dopadl na ty, kdo byli ve velení během takového bezpečnostního debaklu, vláda izraelského premiéra Benjamina Netanjahua spustila ničující letecké, námořní a pozemní bombardování Pásma Gazy, nazývající to „operace Železný meč“. Krycí palba se proměnila v totální pozemní invazi, která překreslila mapu Gazy a stiskla tlačítko reset izraelsko-palestinských vztahů, pravděpodobně navždy. Během zimy 2023 a do roku 2024 bylo zabito více než pětatřicet tisíc Palestinců, většina z nich byly děti a ženy. Do listopadu 2023, když Rada bezpečnosti OSN debatovala o situaci v Gaze, zpravodajové podávali situační zprávy z místa. Catherina Russellová, výkonná ředitelka Dětského fondu OSN (UNICEF), vyzývala k bezodkladnému humanitárnímu příměří. Upozornila na tíživou situaci dětí a uvedla: „Žádné místo v Pásmu Gazy není bezpečné,“ a dále je popisovala jako nejnebezpečnější místo pro dítě. Závěrem poukázala na to, že bezprecedentních čtyřicet procent zabitých

⁶ Usáma Hamdán v autorském interview, Bejrút, 30. ledna 2024.

jsou děti.⁷ Desítky tisíc dalších palestinských civilistů byly zraněny, přičemž funguje minimum nemocnic a je riziko, že i ty, které ještě fungovaly, budou zasaženy raketovými útoky. Když Izrael srovnával se zemí obytné domy, uprchlické tábory a čtvrti, čímž velkou část Gazy proměnil v sutiny, více než dva miliony Palestinců byly vysídleny ze svých domovů.

Izraelský ministr obrany Jo'av Gallant nařídil úplné uzavření Gazy, zatímco pokračovalo bombardování. „Nařídil jsem úplné obklíčení Pásma Gazy. Nebude tam žádná elektřina, žádné potraviny, žádné palivo, vše je uzavřeno,“ řekl.⁸ Své slovo dodržel a nechal humanitární organizace, aby se snažily dodat dostatek potravin a zdravotnického materiálu přes jediné záchranné lano, které Gaza stále měla ke vnějšímu světu – do Egypta. Mnozí Palestinci byli nahnáni do obrovských stanových táborů, které vyrostly na jihu Pásma Gazy, když prchali před téměř neustálým bombardováním na severu.

Podle Mezinárodního záchranného výboru šest týdnů po zahájení izraelského bombardování: „Nejvíce to odnášejí civilisté. Hamás údajně smísil vojenský personál a zařízení s civilisty a drží přes dvě stě rukojmí. Izrael nadále používá zbraně s velkoplošnými účinky v hustě obydlených oblastech, útočí na nemocnice, školy a uprchlické tábory a zastavil dodávky vody, paliva a elektřiny pro dva miliony lidí.“⁹

7 Catherine Russellová, UNICEF, Two thirds of Gaza war dead are women and children, briefers say, as Security Council debates their plight, 22. listopadu 2003, <https://press.un.org/en/2023/sc15503.doc.htm>.

8 Jo'av Gallant, izraelský ministr obrany, v: Emmanuel Fabian, Defense minister announces „complete siege“ of Gaza: no power, food or fuel, Times of Israel, 9. října 2023; www.timesofisrael.com/liveblog_entry/defense-minister-announces-complete-siege-of-gaza-no-power-food-or-fuel.

9 Mezinárodní záchranný výbor, Aid is not enough: civilians in Gaza need protection, tisková zpráva, 20. listopadu 2023; www.rescue.org/uk/press-release/aid-not-enough-civilians-gaza-need-protection.

Pro starší Palestince jsou tyto scény bolestivou připomínkou stanových uprchlických táborů, kde museli zpočátku žít, když dorazili do Gazy před pětasedmdesáti lety jako uprchlíci před válkou let 1948–1949, jež provázela zrození moderního Státu Izrael. Při tomto masovém vyvlastňování uprchlo nebo bylo nuceno opustit své domovy v Palestině před rokem 1948 přibližně tři čtvrtě milionu Palestinců ve společném traumatu známém jako *Nakba* („katastrofa“), což se stalo definiční zkušeností palestinské identity. Budoucí generace si slibovaly, že se to už nikdy nebude opakovat, ale když se jejich obytné domy, uprchlické tábory a čtvrti proměnily v trosky a nyní se ocitly v bombardovaných stanech, stalo se běžným mluvit o „druhé *Nakba*“.

Palestinci na okupovaném Západním břehu to také hodně odnesli. Pozorovatelé OSN pro lidská práva uvedli, že od 7. října do druhé půlky prosince bylo zabito tři sta osob, za leteckých úderů a náletů izraelské armády na uprchlické tábory a palestinská města. Zpráva také shledala, že byl „ostrý vzestup v útocích osadníků s průměrem šesti incidentů denně, takových, jako je střelba, zapalování domů a vozidel a vytrhávání stromů i s kořeny“.¹⁰

Izrael řekl, že cílem jeho operace v Gaze je zničit tunely, raketovou a vojenskou infrastrukturu Hamásu. Konkrétně, zabít vůdce Hamásu, kteří naplánovali útok 7. října: vůdce vojenského křídla Muhammada ad-Dífa a šéfa Hamásu v Gaze Jahjá Sinwára.

Deset měsíců před přeshraničním útokem Sinwár otevřeně zveřejnil náznaky toho, co mělo přijít. Ale zahálil je do toho

¹⁰ Úřad vysokého komisaře pro lidská práva, UN report: 'Türk warns of rapidly deteriorating human rights situation in the West Bank, calls for end to violence', tisková zpráva, 28. prosince 2023; www.ohchr.org/en/press-releases/2023/12/un-report-turk-warns-rapidly-deteriorating-human-rights-situation-west-bank.

druhu válečnické rétoriky, kterou vůdci Hamásu pronášeli od pultíků na shromážděních po desítky let, aby bylo zajištěno, že se jedná o varování, jež bude plně oceněno až dodatečně. „Přijďme k vám z vůle Boží v burácejících vodách. Přijďme k vám s nekonečnými raketami, přijďme k vám s bezmeznou záplavou vojáků, přijďme k vám s miliony našich lidí jako opakovaný příliv,“ prohlásil na shromáždění v Gaze v prosinci 2022.¹¹

Obzvláště ke vzteku pro Izrael bylo, že Sinwár, nesmiřitelný zastánce tvrdé linie Hamásu, strávil téměř čtvrt století v izraelských věznicích, dokud nebyl propuštěn na svobodu při výměně vězňů roku 2011. Den po svém propuštění řekl jednomu z autorů, že se „naučil mnoho“ o Izraelcích během svého pobytu v jejich vazbě, když se naučil hebrejsky a studoval historii. „Proměnili jsme vězení ve svatyně bohoslužby a v akademie pro studium,“ řekl se svou obvyklou sebejistotou a sebevědomím. „Můžete říci, že jsem odborníkem na dějiny židovského národa, více než mnozí z nich.“¹²

Zatímco Izrael činil odpovědným celý Hamás, Sinwár byl vyčleněn pro speciální očerňování. „Tento odporný útok byl zosnován Jahjá Sinwárem, vůdcem Hamásu v Pásmu Gazy. A tudíž on a celý systém pod ním jsou mrtví muži. Zaměříme se na ně, zlomíme je a rozbijeme jejich systém,“ řekl náčelník generálního štábu generálporučík Herci Halevi při proslovu k národu několik dnů po útoku. „Gaza nebude vypadat stejně. Dosáhneme situace, kdy ti, kdo vedli Gazu, budou velice trpět, a zničíme ji. A každý, kdo tam zůstane, pochopí, že takovou věc nelze Státu

11 Jahjá Sinwár, město Gaza, 14. prosince 2022; www.reuters.com/world/middle-east/hiding-plain-sight-hamas-leader-sinwar-plotted-destruction-2023-12-01/.

12 Jahjá Sinwár v autorském interview, Chán Júnis, Gaza, 9. října 2011.

Izrael udělat.“¹³ Smysl jeho slov byl jasný. Pro Izrael 7. říjen znamenal, že není možný návrat k tomu, jak byly věci předtím.

Proč?

Také Hamás se snažil otřást *statem quo*, ačkoli z velmi odlišných důvodů. Stejně jako se izraelské poselství snažilo projektovat sílu s biblickými ozvěnami, tak i název Hamásu pro jeho přeshraniční útok – „operace Potopa al-Aksá“ – bylo prohlášení muslimskému světu, že se staví do role hlavního obránce muslimských posvátných míst v Jeruzalémě.

Mešita al-Aksá v jeruzalémském Starém městě, obehnaném hradbami, je třetí nejposvátnější místo islámu po Mekce a Medině. Na rozdíl od nich ale už není pod muslimskou kontrolou od té doby, co Izrael dobyl Východní Jeruzalém spolu se zbytkem Západního břehu v šestidenní válce v roce 1967. Tato ztráta je dosud intenzivně pociťována muslimy na celém světě a právě toho se Hamás snažil využít.

Vůdce Hamásu Isma'íl Haníje pronesl 7. října dlouhý televizní projev plný náboženské a nacionalistické rétoriky, v němž veřejně zdůvodnil, proč Hamás zaútočil. V projevu takové délky a složitosti, že svědčil o předběžné přípravě, velebil Sinwára a ad-Dífa jakožto architekty útoku a strhal Netanjahuovu vládu, když ji obviňoval, že nechala „izraelské osadníky a uzurpátory volně rozsévát zkázu v posvátné mešitě al-Aksá“ a že

13 Generálporučík Herci Halevi, Address from the IDF chief of the general staff, Southern Israel, 12. října 2023; www.idf.il/en/mini-sites/idf-recaps-daily-summaries-of-the-hamas-israel-war/hamas-war-daily-recaps/daily-recap-october-13th-2023-17-00/.

zintenzivnila „kolonizaci“ Západního břehu tím, že tam rozšiřuje židovské osady.¹⁴

Haníje, sám uprchlík, také řekl, že Hamás trestá Izrael za jeho „nespravedlivou“ blokádu Pásmu Gazy. „Kolikrát jsme je varovali před existencí palestinského národa, který po pětasedmdesát let žije v diaspoře ve stanech a uprchlických táborech? Neuznáváte náš národ a neuznáváte naše práva.“ A dal jasně najevo, že jedním z cílů Hamásu je poukázat na slabiny Izraele a demonstrovat – vlastním příznivcům i Izraelcům – ochotu a schopnost Hamásu zastrašit je. „Bůh k nim přišel, odkud neočekávali, a uvrhl hrůzu do jejich srdcí,“ řekl s odkazem na verš z Koránu.

30 | Příznačné však bylo, že první, koho si Haníje vybral ke kritice, byly arabské režimy, které v roce 2020 podepsaly „normalizační“ dohody s Izraelem. Tyto dohody, zprostředkované Spojenými státy, vnímali Palestinci se znepokojením, protože se obávali, že státy Arabského zálivu jako Spojené arabské emiráty a Bahrajn budou mít větší zájem na ekonomických a diplomatických výhodách z obchodování s Izraelem než na palestinské věci.

Ještě více znepokojivé byly pro Hamás zprávy, že Saúdská Arábie vedla rozhovory s administrativou Joea Bidena, aby ná-

14 Isma'íl Haníje, Haniyeh: we shook Israel's balance and our aim is liberating our land and prisoners, Al-Džazíra, 7. října 2023 [arabsky]; www.aljazeera.net/news/2023/10/7/%d9%87%d9%86%d9%8a%d8%a9-%d8%a3%d9%81%d9%82%d8%af%d9%86%d8%a7-%d8%a5%d8%b3%d8%b1%d8%a7%d8%a6%d9%8a%d9%84-%d8%aa%d9%88%d8%a7%d8%b2%d8%aa%d9%87%d8%a7-%d9%88%d9%87%d8%af%d9%81%d9%86%d8%a7. Přepsáno do angličtiny v Middle East Monitor, Haniyeh outlines context and objectives of Hamas Operation Al-Aqsa Flood, 7. října 2023; www.middleeastmonitor.com/20231009-haniyeh-outlines-context-andobjectives-of-hamas-operation-al-aqsa-flood/.

sledovala jejich příkladu, krok, který by dále přeskupil Blízký východ a svedl Izrael, režimy sunnitských Arabů a Washington do osy společných zájmů proti šíitskému Íránu, sponzoru Hamásu. Haníje ostře postavil do kontrastu „defétisty“ normalizačních režimů a militanty Hamásu bojující na místě: „Tento subjekt, který není schopen chránit sama sebe před našimi bojovníky, není schopen poskytnout vám bezpečnost a ochranu,“ řekl divákům. „Žádné normalizační a uznávací procesy, žádné dohody, jež byly podepsány, nemohou nikdy ukončit tento boj.“¹⁵

Izraelští představitelé zdůvodnění Hamásu odmítali, když obviňovali jeho vedení, že je motivováno nenávistí a strhává s sebou svůj národ. Při obhajobě Izraele před narůstající mezinárodní kritikou rozsahu jeho útoku na Gazu Netanjahuův hlavní poradce Mark Regev o Hamásu řekl:

| 31

Říkal „ne“ jakémukoli mírovému procesu s Izraelem, „ne“ jednáním, extrémistický, militantní, neprosto nepružný přístup, který říká, že má země musí být zničena a že každý Izraelec je legitimním cílem pro vraždu.

Ale nejen to, co udělali pro lidi v Gaze? Jsou u moci už šestnáct let, řídí Pásmo Gazy, přinesli bolest. Přinesli utrpení, přinesli v Gaze zbídačení lidem. Až tohle skončí a porazíme Hamás, a my ho porazíme, bude to samozřejmě lepší pro lidi v jižním Izraeli, kteří nebudou muset žít vedle této teroristické enklávy, vedle Hamásu a jeho násilí a jeho brutality. Ale v posledku to bude také lepší pro lidi v Gaze, kteří si zaslouží něco lepšího než tento strašný teroristický režim.¹⁶

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Mark Regev, CNN, 1. listopadu 2023, www.youtube.com/watch?v=JOIN-c6J8sn0.

Avšak jak se válka vlekla, mnozí si kladli otázku, zda ponížené politické vedení Izraele nespadlo do pasti Hamásu, když bylo zataženo do prodlužované války na domácí půdě Hamásu v Gaze, kde je očekávala rozsáhlá síť tunelů, která militantům umožňovala vynořit se z tunelů a sutí, zaútočit na izraelské tanky a vojáky a pak zase zmizet.

„Tato situace nemá vojenské řešení,“ předpovídal Bilál Júnis Sa’b z londýnského politického institutu Chatham House. „Problémem je den poté. Řekněme, že masivně degradujete Hamás. Co se bude dít den poté? Izrael nehodlá vlastnit Gazu; nehodlá ji okupovat Gazu. Není to Třetí říše, není to Japonské císařství. Nehodláme proměnit Gazu v demokracii. A tak je velice velkou možností Hamás 2.0, pokud bude Írán dodávat zbraně Palestincům, kteří budou ochotni vzít zbraně a jít bojovat s Izraelci.“¹⁷

32 |

„Hamás je idea. Nemůžete vybombardovat ideu z existence,“ řekl Ajman as-Safadí, jordánský místopředseda vlády. „Nejste-li spokojeni s tím, co dělá Hamás, přesvědčte Palestince, že mají budoucnost a že mezi nimi a onou budoucností stojí Hamás. Tento argument nebyl dosud předložen. Realita to neukazuje. Palestinci byli ponecháni na Západním břehu a v Gaze, aniž mají co ztratit. Nepoučíme se?“¹⁸

17 Bilal Y. Saab, ‘The Israel– Hamas War: what escalation looks like’, Chatham House webinar, 23. října 2023, <https://twitter.com/i/broadcasts/1DXxyjwLBabKM>.

18 Ajman Safadí, jordánský místopředseda vlády, 18. listopadu 2023, International Institute for Strategic Studies, Manama Dialogue, www.iiss.org/events/manama-dialogue/manama-dialogue-2023/.